

שיתוף המשפחה

המערכת המשפחתית היא גורם בעל ערך בהכנת התלמיד למגורים מחוץ לבית. למעשה, הצלחת ההשתלבות במגורים מחוץ לבית תלויה מאוד בהתייחסות, ברגש, בנכונות וברצון של המשפחה להיפרד מן הצעיר ולאפשר לו חיים מחוץ לבית. לעתים קרובות המשפחה עצמה נתונה בדילמה המלווה בחששות רבים כמו "איך הוא יסתדר בלעדיו"? "מי יגן עליו"? ומצד אחר החששות "שמא נזדקן או נחלה ואיש לא ידאג לבן או לבת". כמה מהמשפחות נכונות ומוכנות לפרידה וליציאת הבן מן הבית, לכמה מהן קשה להיפרד, אחרות מורגלות במתן אוטונומיה ועצמאות, ואחרות מאופיינות בהגנת יתר. מרבית המשפחות הורגלו לייחד שעות רבות של טיפול בילד בעל הצרכים המיוחדים ולכן מתקשות לעכל את השינוי ולהעביר את האחריות לידי זרים. ראוי לזכור שמדובר בתקופת מעבר הכרוכה בשינויים וקשה להסתגלות הן למשפחה הן לצעיר. לפיכך חשוב להכין את המשפחה עם הילדים לתהליך המעבר למגורים מחוץ לבית. המשפחה והילדים צריכים לחוות את תהליך ההכנה יחד. לפיכך חשוב שצוות רב־מקצועי של בית הספר יזום מפגשים להורים כדי להכניס לפרידה של הילדים מן המגורים בבית.

בבניית תכניות אלו צריך להתחשב בשונות שבין המשפחות: שונות חברתית, אתנית, עדתית, דתית, מבנה המשפחה (חד־הורית, מרובת ילדים וכו'), מעמד סוציאקונומי וכדומה.

יש דרכים מגוונות לשיתוף המשפחה בתכניות המוצעות בחוברת זו. להלן הפירוט:

1. הפעלת סדנאות הורים בבית הספר בהנחיית צוות רב־מקצועי מבית הספר

הסדנאות תיערכנה בזמנים קבועים, ובהן יופעל 'מעגל ההפנמה' בנושא יציאת המתבגרים מן הבית.

לפי מעגל ההפנמה ילוו מפגשים אלה במתן מידע להורים תוך שיתוף הדדי ברגשות ובהוויות שלהם, וכן חוויות של ילדיהם מן הנלמד בבית הספר, ההתרשמות של התלמידים מן ה'דירה לדוגמה' ומן הנופשוניים, וכל זאת מנקודת ראותם של ההורים.

כדאי להמליץ להורים לאזן לינה של ילדיהם מחוץ לבית (אצל קרובי משפחה, אצל חברים מן הכיתה וכו') ולדון במפגשים בהתנסויות וברגשות של ההורים.

2. הפעלת סדנה משותפת של הורים ותלמידים בהנחיית צוות רב־מקצועי מבית הספר

ההורים והתלמידים יתארו אירועים מחיי הבית, וכן יחשפו רגשות, חששות, ציפיות, דרישות וכו'. יושם דגש ביצירת תקשורת בין ההורים לילדיהם, שפה משותפת ותיאום ציפיות. בסדנה זו יידונו הפרידה והיציאה מן הבית מנקודת מבטם של ההורים ומנקודת מבטם של התלמידים.

3. בניית קשר אישי בין איש צוות בית הספר להורה

לצורך הקשר עם המשפחה ייבחר איש צוות מבית הספר בין אם המורה המחנך, או המורה המלווה בעבודה, היועץ החינוכי, מנהל בית הספר או כל אדם אחר שצוות בית ספר יראה בו מתאים לתפקיד. הקשר ייבנה בהדרגה בבניית אמון בתהליך של שיח הדדי. על נציג בית הספר להיות קשוב לרחשי לבו של ההורה באמפתיה, וכן ליעץ ולהדריך ולתכנן פעולות משותפות.

4. יזמות של בית הספר לסיורים

בית הספר יכול ליזום פעולות כמו סיורים מאורגנים להורים בכמה מקומות עבודה, ביקורים אישיים במקומות עבודה של הבנות והבנים, פגישות עם בוגרי בית הספר העובדים, פגישות עם הורים של בוגרי בית הספר, מפגשים עם אנשי מקצוע רלוונטיים שאינם מצוות בית הספר כמו אנשי הביטוח הלאומי, אנשי משרד העבודה והרווחה, לשכות תעסוקה וכו'.

5. פתיחת ערוצי תקשורת בין ההורים ובין עובדת סוציאלית אשר תבקר יחד עם ההורים בדירות בקהילה

בעזרת איש הקשר מבית הספר ועובד סוציאלי יש לפתוח ערוץ תקשורת קבוע בין ההורים ובין דירות מגורים של בוגרים בקהילה. ההורים יתרשמו, ישאלו, וידונו בהתרשמות עם הצוות של בית הספר.

6. מפגשים בין הורי התלמידים ובין הורים שבניהם גרים מחוץ לבית

צוות רב־מקצועי של בית הספר יכול יזום מפגשים בין ההורים הנתונים בתהליך ההכנה של יציאת בניהם למגורים מחוץ לבית ובין הורים שבניהם כבר חיים מחוץ לבית. במפגשים אלו יוצר שיח בין כל המשתתפים: ההורים בהליך ההכנה יעלו את החששות, ההשגות, הבעיות, הציפיות וכו', וההורים של הבוגרים יתארו את התנסויותיהם.

מאפיינים של משפחות

ביישום כל אחת מן הדרכים המוצעות רצוי להכיר היטב את המשפחה כדי שיהיה אפשר להתמודד עם הנושאים האלה:

1. עמדות ואמונות של המשפחה

אמונות וערכים ייחודיים.

מידת האופטימיות או הפסימיות של המשפחה כפי שהדבר בא לידי ביטוי במצבי חיים שונים.

תפיסת המשפחה את קשייו של התלמיד ואת התקדמותו.

2. הקשרים בין חברי המשפחה

המידה שבה ההורים פנויים מבחינה רגשית ו/או פיזית (עקב מחלות, נכויות וכד') לקשר עם ילדם.

הקשר עם האחים והאחיות.

הקשר עם המשפחה המורחבת.

מידת ההתמקדות של המשפחה בבן או בבת.

מידת התלות של הבן או הבת במשפחה.

3. ידע וכישורים

ציפיות המשפחה באשר ליכולות ולתפקוד של בנם או בתם.

כישורים הכרחיים של התלמידים מנקודת מבטם של בני המשפחה.

תפיסת האחים את תפקידו של המתבגר בבית.

4. סגנון התמודדות

סגנון ההתמודדות של המשפחה במצבים מגוונים ומשתנים.

מידת ההתאמה בין סגנון ההתמודדות של המשפחה לסגנון ההתמודדות של הבן או הבת.

יכולת ההשתנות והלמידה של המשפחה.

5. תמיכה אנושית

הקשר בין המשפחה לגורמי הסיוע.

ההשתייכות של המשפחה לארגון כגון אקי"ם, ית"ד וכד'.

יחס המשפחה אל בית הספר והקשר שלה אתו.

תכנית ההכנה לחיים מחוץ לבית מציעה נושאים לדיון בסדנאות ההורים והתלמידים.

ניתן להוסיף לכל תחום הנלמד בתכנית נושאים לדיון בסדנאות, על פי ההתנסויות של ההורים והבנים בבית ובבית הספר.

מומלץ לדון בנושאים על פי המודל החינוכי של 'מעגל ההפנמה'.